

Sara Dominika Antonik
Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej
e-mail: sarantonik10@gmail.com

Piotr Zachurzok
Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej
e-mail: piotr.zachur@gmail.com

Sprawozdanie z webinarium pt. *Zweryfikuj informacje!* ze specjalnym udziałem stowarzyszenia fact- checkingowego „Pravda”

W dniu 27 maja 2021 na Wydziale Zarządzania i Transportu Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej odbyło się pierwsze z cyklu webinarium, poświęcone tematyce dezinformacji, pt. „Zweryfikuj informacje!”. Gościem specjalnym spotkania było stowarzyszenie fact-checkingowe „Pravda”¹. Czasopismo naukowe „Media i Społeczeństwo” objęło patronatem to wydarzenie.

Inicjatywa seminariów została podjęta i zrealizowana przez studentów kierunku analityka i komunikacji w biznesie ATH – Sarę Dominikę Antonik oraz Piotra Zachurzoka, przy wsparciu dr Katarzyny Piątek.

Pomysł webinaru o fact-checkingu powstał pod wpływem realizacji projektu dotyczącego socjologii mediów, którego celem była weryfikacja i porównanie newsów z różnych mediów za pomocą analizy Agendy Setting. Prace nad projektem uwidoczniły duże rozbieżności w prezentowanych przez różne stacje informacjach. To też stało się pretekstem do zgłębienia wiedzy na temat fact-checkingu i tym samym organizacji webinaru poświęconego tej problematyce.

¹ Stowarzyszenie Pravda to organizacja pozarządowa, która została zarejestrowana jako stowarzyszenie 27 lipca 2020 r., a od 9 czerwca 2021 r. należy do International Fact-Checking Network (IFCN). Celem Stowarzyszenia jest szerzenie, rozwój i realizacja idei społeczeństwa obywatelskiego poprzez: upowszechnianie i ochronę wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji ze szczególnym uwzględnieniem prawa dostępu do informacji publicznej, jak też sprawowanie kontroli obywatelskiej. Główne hasło organizacji to: „Widzimy. Weryfikujemy. Wyjaśniamy.” Misją stowarzyszenia jest walka z dezinformacją i działalność ukierunkowana na dobro społeczeństwa. Działania stowarzyszenia skupione są na weryfikacji informacji oraz edukacji na temat dezinformacji w Polsce. Przez osiem miesięcy swojej aktywności zweryfikowali 54 informacje oraz przygotowali ponad 100 edukacyjnych wpisów.

Także przedstawiciele „Pravdy” – stowarzyszenia zaproszonego na spotkanie zauważają, że dezinformacja ma realny wpływ na każdy aspekt życia obywateli, począwszy od polityki, po codzienne decyzje i zdrowie. I właśnie ze świadomości tego faktu wyrosła potrzeba członków stowarzyszenia do walki z dezinformacją i działalności ukierunkowanej na weryfikację informacji dla dobra społeczeństwa.

Specjalnym gościem spotkania był Prezes Stowarzyszenia Pravda – Jakub Śliz, który rozpoczął od przedstawienia agendy dotyczącej swojego wystąpienia, która dzieliła wystąpienie na kilka części:

1. „O Pravdzie” – czyli przedstawienie stowarzyszenia i działań podejmowanych w ramach realizacji celów.
2. „Wstępnie o fejkach” czyli część dedykowana słownictwu i pojęciom takim jak dezinformacja czy *misinformacja*.
3. “Dlaczego dajemy im się złapać?” i “Dlaczego tak trudno wybić fejka z głowy?” – część poświęcona społecznym i psychologicznym wpływom fałszywych informacji na ludzki umysł.
4. „Jak im zapobiegać? Jak je weryfikować?” – omówienie tego, jak organizacje związane z fact checkingiem walczą z problemem dezinformacji.
5. Finalnie przedstawiono metryczkę kontaktową z informacją o tym, gdzie można szukać kontaktu do stowarzyszenia.

J. Śliz zaprezentował model „6P”, opisujący rodzaje fake newsów ze względu na intencje autora. Wśród nich wymienił: parodię, prowokację, pasję, politykę, propagandę i pożytek. Prelegent zwrócił też uwagę słuchaczy na terminy z zakresu psychologii społecznej, które sprzyjają fake newsom. Pierwszym było skąpstwo poznawcze, które objawia się jako poszukiwanie prostych rozwiązań problemów, co przekłada się na zanik dociekliwości i przyjmowanie wszystkich faktów za pewniki. Kolejną psychologiczną determinantą rozkwitu dezinformacji według prelegenta były heurystyki – uproszczone reguły myślenia. Służą one do bezkrytycznego i szybkiego wydawania sądów o sprawach, bez rzetelnej wiedzy.

Prelegent zwrócił także uwagę na uformowanie się nowego pojęcia – *infodemii*, czyli nadmiaru informacji związanych z pandemią koronawirusa, co powoduje szum informacyjny, czego następstwem jest *attention crash*, tj. załamanie uwagi na skutek zbyt dużej ilości informacji.

W kolejnej części webinaru słuchacze zostali zaznajomieni z narzędziami pomagającymi weryfikować informacje. Przykładowo „wayback machine” jest urządzeniem do przeglądania poprzednich wersji stron internetowych. Znajduje zastosowanie w fact-checkingu w sytuacjach, gdy na danej domenie, np. rządowej została podana fałszywa informacja, a następnie została zmieniona bądź usunięta. Żeby udowodnić występowanie dezinformacji można przy pomocy tego narzędzia udokumentować interesujący odbiorcę fakt. Narzędzie do odwróconego wyszukiwania zdjęć pozwala odbiorcy na sprawdzenie, czy dana fotografia nie jest fotomontażem. Na przykład, gdy oglądający dostrzeże zdjęcia kompromitujące

kogoś i nie wierzy im, może je zweryfikować. Narzędzie wyświetli zdjęcia oryginalne oraz te, których użyto do fotomontażu. Narzędzie „MapChecking.com” pozwala z kolei na określenie maksymalnej liczby osób mogącej znajdować się w danym miejscu. Pomaga weryfikować informacje, na przykład o liczbie uczestników manifestacji.

Wydarzenie zostało zwieńczone półgodzinnym panelem dyskusyjnym. Zebrani goście mieli okazję porozmawiać z praktykiem o zagadnieniach związanych z dezinformacją oraz weryfikacją informacji. Pan Jakub Śliż odpowiadał na pytania publiczności opierając się na empirycznych doświadczeniach oraz sprawach, które rozwiązało stowarzyszenie Pravda.